

**METODIČKE SASTAVNICE POČETNE NASTAVE
HRVATSKOGA JEZIKA**

Mr. sc. Branimir MENDEŠ

Sveučilište u Splitu

Filozofski fakultet

Sažetak: *U radu se donosi pregled metodičkih sastavnica početne nastave hrvatskoga jezika. Početna nastava hrvatskoga jezika, odnosno početna nastava čitanja i pisanja temeljno je nastavno područje kurikulumu hrvatskoga jezika u primarnom obrazovanju, a ujedno i temelj za svladavanje ostalih nastavnih predmeta. U početnoj nastavi čitanja i pisanja mogu se identificirati sljedeće metodičke sastavnice: odnos i raspored početnog čitanja i pisanja, primjena posebnih metoda, izbor i raspored tiskanih i pisanih slova te postupci obradbe slova. Sve metodičke sastavnice međusobno su čvrsto povezane te se u nastavnoj praksi isprepleću i nadopunjuju.*

Ključne riječi: *početna nastava čitanja i pisanja, metodičke sastavnice, odnos i raspored početnog čitanja i pisanja, posebne metode početne nastave čitanja i pisanja, izbor i raspored tiskanih i pisanih slova u početnoj nastavi čitanja i pisanja, postupci obradbe slova.*

Nacionalni jezik kao nastavni predmet u kurikulumu primarnoga i sekundarnog obrazovanja u gotovo svim zemljama svijeta zastupljen je s najvećim fondom nastavnih sati. U skladu s time i nastavni predmet hrvatski jezik u nacionalnom školskom kurikulumu zastupljen je s najvećim fondom nastavnih sati. Kurikulum nastavnog predmeta *hrvatski jezik* sastoji se od nekoliko programsko-metodičkih sastavnica:

- početno čitanje i pisanje,
- književnost,
- hrvatski jezik,
- jezično izražavanje i
- medijska kultura.

»Prema načelu unutarpredmetnoga povezivanja zadaće i sadržaji svih predmetnih sastavnica međusobno se prožimlju i nadopunjuju, a prema načelu

međupredmetnog povezivanja funkcionalno se povezuju s ostalim nastavnim područjima« (Nastavni plan i program za osnovnu školu, *Narodne novine*, vol. CLXVIII, 2006., 102, str. 6732). Ostvarivanjem svrhe i zadaća nastave hrvatskoga jezika pridonosi se:

- razvoju jezično-komunikacijskih sposobnosti pri govornoj i pisanoj uporabi jezika u svim funkcionalnim stilovima;
- razvoju literarnih sposobnosti, čitateljskih interesa i kulture,
- stvaranju zanimanja i potrebe za sadržajima medijske kulture; osvješćivanju važnosti znanja hrvatskoga jezika;
- razvijanju poštovanja prema jeziku hrvatskoga naroda, njegovoj književnosti i kulturi (isto, str. 6732).

Temelj svih nastavnih područja je početno čitanje i pisanje. Početna nastava čitanja i pisanja temelj je i za svladavanje ostalih nastavnih predmeta. Posebnost nastavnog područja *početno čitanje i pisanje* vidljiva je »po tome što se u njemu stječu znanja, sposobnosti i vještine koje su pretpostavka za kasnije funkcionalno i kreativno bavljenje jezikom i književnošću radi stjecanja jezične, izražajno-komunikacijske, književne i medijske pismenosti« (Bežen, A., 2002.a, str. 13).

Nekoliko je metodičkih sastavnica početne nastave čitanja i pisanja. To su: *odnos i raspored početnog čitanja i pisanja, posebne metode početne nastave čitanja i pisanja, izbor i raspored tiskanih i pisanih slova u početnoj nastavi čitanja i pisanja te postupci obradbe slova*.

1. Odnos i raspored početnog čitanja i pisanja

Odnos početnog čitanja i pisanja od posebnog je značenja za raspored nastavnih sadržaja i izbor posebnih metoda. Čitanje i pisanje složene su vještine. Odnos čitanja i pisanja može se sagledati s dva gledišta: psihološkoga i lingvističkoga. Psihološki gledano, pisanje je znatno složenija vještina od čitanja. S lingvističkoga gledišta pisanje je kodiranje, odnosno pisano oblikovanje određene informacije. U odnosu na čitanje, pisanje, kao prostorni niz slova koji treba transformirati u vremenski slijed glasova, složena je vještina te učeniku početniku zadaje veće teškoće od čitanja. Za početno pisanje učenik treba ovladati različitim tehnikama (pravilno sjedenje, pravilno držanje bilježnice, olovke...). Pisanje je ipak mnogo složenija vještina od čitanja. U čitanju se raspoznaju dva elementa: shvaćanje smisla informacija danih u pisanom govornom obliku i poznavanje pisanih znakova – slova

Zajednički psihički procesi koji sudjeluju u čitanju i pisanju su analiza i sinteza. Čitanje i pisanje međusobno se potpomažu. Čitanje olakšava analizu, a

pisanje olakšava sintezu. Kod čitanja riječi tiskanim slovima čitatelj vrši optičku analizu i akustičku sintezu.

U metodičkoj se literaturi mogu identificirati tri načina gledanja na raspored svladavanja početnog čitanja i pisanja: istodobno svladavanje početnog čitanja i pisanja, odvojeno svladavanje početnog čitanja i pisanja te djelomično odvojeno svladavanje početnog čitanja i pisanja.

Zagovornici *istodobnog svladavanja početnog čitanja i pisanja* smatraju da početno čitanje i pisanje treba svladavati istodobno. Kao argumente u korist takvog metodičkog pristupa navode sljedeće:

a) Kod istodobnog svladavanja početnog čitanja i pisanja učenici su aktivniji jer se u vještini pisanja izražava njihova motorička aktivnost. Na taj se način pridonosi bržem i trajnijem zapamćivanju slova.

b) Učenici pokazuju veće zanimanje kada se pri obradbi početnog čitanja i pisanja izmjenjuju čitanje i pisanje.

c) U situaciji kad se pisanje svladava s čitanjem, duže se vremena utroši na vježbanje u pisanju i na taj način učenici temeljitije ovladaju tom vještinom, što se očituje u bržem i preciznijem pisanju.

d) Budući da se vještina pisanja razvija sporije od vještine čitanja, potrebno je nešto vremena za pisanje, a to se vrijeme skraćuje kod odvojenog svladavanja početnog čitanja i pisanja.

e) Istodobno svladavanje početnog čitanja i pisanja je ekonomičnije jer se istodobno svladavaju obje vještine koje su međusobno povezane.

f) U kombiniranim razrednim odjelima za »tihi rad« mnogo je pogodnije istodobno svladavanje početnog čitanja i pisanja.

Zagovornici *odvojenog svladavanja početnog čitanja i pisanja* smatraju da su čitanje i pisanje dvije vještine u uskoj međusobnoj vezi, ali ne tako čvrsto da se u početnoj nastavi ne bi mogle odvojiti. Kao argumente u korist takvog metodičkog pristupa navode sljedeće:

a) Iako su čitanje i pisanje u uskoj vezi, ipak samo čitanje nije tako čvrsto povezano s pisanjem. I čitanje i pisanje čine dva procesa i dvije vještine koje, uvažavajući didaktički zahtjev postupnosti, treba odvojiti. Najprije se svladava čitanje, a potom pisanje.

b) Početna nastava čitanja i pisanja treba započeti velikim tiskanim slovima jer je oblik tih slova jasan, jednostavan i lakše se pamti. Učenici ne samo što »crtaju« velika tiskana slova nego ih i oblikuju i modeliraju od raznovrsnog materijala.

c) Kod odvojenog svladavanja početnog čitanja i pisanja teškoće koje se javljaju kod učenika ne gomilaju se (što je slučaj kod istodobnog svladavanja početnog čitanja i pisanja), nego se rješavaju na licu mjesta.

d) Sitni mišići ruke kao i njezini pokreti kod djeteta na početku osnovnog školovanja nisu još dovoljno razvijeni pa kako za »crtanje« velikih tiskanih

slova nije potrebna tako velika preciznost, ta aktivnost ne predstavlja posebnu teškoću.

e) Odvojeno svladavanje početnog čitanja i pisanja pogodnije je za učenike s teškoćama u učenju koji su uključeni u redovni razredni odjel.

f) Potpuno je neopravdana tvrdnja da djeca pišu nezgrapna slova ako početna nastava čitanja i pisanja započinje obradbom velikih tiskanih slova.

g) Ne bi se ipak moglo kazati da je potpuno odvojeno svladavanje početnog čitanja i pisanja prisutno u praksi na taj način što se započinje s obradbom velikih tiskanih slova jer učenici sastavljaju riječi i rečenice u svojoj slovarici te su na taj način tiskana slova samo prijelazno rješenje na putu do pisanih slova.

Djelomično odvojeno svladavanje početnog čitanja i pisanja pokušava pronaći kompromis između dva različita pristupa. Kod tog načina svladavanja početnog čitanja i pisanja na samom se početku obrađuje nekoliko tiskanih slova, a zatim se prelazi na istodobno svladavanje svih inačica slova (veliko tiskano, malo tiskano, veliko pisano i malo pisano slovo).

2. Posebne metode početne nastave čitanja i pisanja

U početnoj nastavi čitanja i pisanja rabe se specifične metode za stjecanje početne pismenosti. Posebnim se metodama ostvaruje usvajanje čitanja i pisanja. Među elementima posebno značajnim za uspjeh u svladavanju početnog čitanja i pisanja značajno mjesto pripada metodama rada. Nekoliko je čimbenika koji uvjetuju primjenu posebnih metoda početne nastave čitanja i pisanja. To su: ustrojstvo jezika, pravopis, dob učenika, nastavni plan i program, početnica i učitelj.

Ustrojstvo jezika veoma je važan čimbenik kod izbora posebnih metoda početne nastave čitanja i pisanja. Hrvatski je jezik, kao i drugi slavenski jezici, morfološki jezik. U našem se jeziku misao izražava promjenom riječi. Iz te činjenice slijedi da je za početnu nastavu čitanja i pisanja na hrvatskom jeziku prikladnija analitičko-sintetička metoda. U ustrojstvo jezika ubrajaju se i dužina riječi te raspodjela fonema koji također utječu na obradbu početnog čitanja i pisanja. S obzirom na dužinu riječi, hrvatski jezik ima mnogo kraćih riječi. Raspodjela pojedinih fonema (učestalost javljanja) može utjecati na redosljed obradbe tih fonema/grafema.

Pravopis je sljedeći čimbenik koji utječe na izbor posebnih metoda. U zemljama s etimološkim pravopisom pojedini se glasovi bilježe različitim slovima ili skupinama slova. Najveće nepodudaranje između grafemskoga i fonemskog sustava prisutno je u engleskom jeziku. U hrvatskom jeziku svaki je fonem predstavljen odgovarajućim grafemom, s time da tri fonema nemaju poseban grafem (*dž, lj, nj*).

Dob učenika također uvjetuje primjenu posebnih metoda. U našoj je zemlji zakonski definirano da se u prvi razred osnovne škole upisuju djeca u dobi između šeste i sedme godine. Takva je praksa prisutna u većini razvijenih zemalja. Psihologijska su istraživanja utvrdila da je dijete u toj dobi najspremnije za usvajanje čitanja i pisanja. Samo razvijanje vještina čitanja i pisanja započinje dosta ranije, između druge i treće godine djetetova života.

Predmetni kurikulum kao polazišni dokument za izvođenje početne nastave čitanja i pisanja također utječe na izbor posebnih metoda. Iako ne propisuje izravno koje će posebne metode učitelj primijeniti, sugerira primjenu globalne metode u pripremnom razdoblju i glasovnu analitičko-sintetičku metodu u razdoblju svladavanja početnog čitanja i pisanja.

Početnica kao školski udžbenik za uvođenje učenika u početno čitanje i pisanje koncipirana je na osnovi važećeg nastavnog plana i programa te je temeljena na posebnim metodama koje definira nastavni plan i program (predmetni kurikulum).

I *učitelj/učiteljica* svojom pedagoško-metodičkom naobrazbom utječe na izbor posebnih metoda.

U hrvatskoj nastavnoj praksi rabe se dvije osnovne metode početne nastave čitanja i pisanja: globalna metoda i glasovna analitičko-sintetička metoda.

Globalna metoda primjenjuje se u hrvatskim prilikama isključivo u pripremnom razdoblju kao temeljna priprema za uvođenje učenika u početno analitičko-sintetičko čitanje. Temelji se »na jednostavnom procesu asocijacije slike riječi, izgovora i njezina značenja« (Vajnaht, E. i Bendelja, N., 1982, str. 30). Ono što je specifično za ovu metodu jest pamćenje slike riječi u cjelini, a da se pritom ne vrše analiza i sinteza. Na široku je primjenu globalna metoda naišla u većini zapadnoeuropskih zemalja (Engleska, Francuska, Njemačka...) u čijim se jezicima misao izražava poretком riječi, a ne, kao što je slučaj u hrvatskom jeziku, promjenom oblika. Ona u potpunosti odgovara engleskom jeziku, koji je po svojoj prirodi sintaktički, a pravopis etimološki. Morfološko ustrojstvo engleskog jezika manje je razvijeno.

Globalna je metoda takva metoda kod koje je polazište čitanje cjelina bez ikakve analize i sinteze, koje se smatraju suvišnima. Zagovornici uporabe ove metode ističu da svladavanje početnog čitanja treba započeti čitanjem cijelih riječi, a ne samo slova. Pritom učenik treba upoznati riječ kao cjelovitu optičku sliku od koje se postupno prelazi na njezino značenje. »Sastoji se u spajanju u učenikovoј svijesti slike nekog predmeta ili događaja s odgovarajućim riječima ili rečenicama koji taj predmet ili događaj iskazuju, a koje su napisane pokraj slike predmeta odnosno događaja« (Bežen, A., 2002.a, str. 57). U nastavnoj praksi globalna se metoda razvija tako da prijeđe u analitičko-sintetičku metodu.

Glasovna analitičko-sintetička metoda osnovna je metoda u početnoj nastavi čitanja i pisanja na hrvatskom jeziku. Ujedinjuje pozitivne odlike analitičkih i sintetičkih metoda. Polazište ove metode su izgovorene riječi ili rečenice, tj. smislene govorne cjeline. »Ona je glasovna zato što se prije upoznavanja slova obradi glas analizom riječi. Analitička je zato što se analizom riječi upoznaje glasovna struktura jezika, što se analitičkim procesom dolazi do glasova. Sintetička je zato što se upoznavanjem slova čitaju riječi glasovnom analizom« (Vajnaht, E. i Bendelja, N., 1982., str. 32).

U obradi glasova glasovna analitičko-sintetička metoda polazi od živoga govora i analizom riječi dolazi do slogova, glasova i slova. Nakon upoznavanja elemenata do kojih se analizom došlo, provodi se potrebna sinteza glasova u slogove, odnosno u riječi. Osnovne su etape rada prema ovoj metodi promatranje slike, predmeta, i razgovor o njima te analiza i sinteza riječi. Postoji nekoliko varijanata primjene ove metode koje se razlikuju od metodičara do metodičara. U jednoj varijanti uzima se kao polazište samo riječ, a ne rečenica koja se analizira na glasove. U drugoj varijanti analiza se riječi provodi na slogovima, a slogovi se dalje analiziraju na glasove.

Nekoliko je razloga za primjenu ove metode u početnoj nastavi čitanja i pisanja na hrvatskom jeziku. Kao razlozi za njezinu primjenu navode se sljedeći argumenti: morfološko ustrojstvo hrvatskog jezika, fonetski pravopis te odgojni razlozi (prema Vajnaht, E. i Bendelja, N., 1982., str. 32-33).

Na primjenu analitičko-sintetičke metode u početnoj nastavi čitanja i pisanja prije svega utječe *morfološko ustrojstvo* hrvatskoga jezika. Hrvatski jezik obilježava mnoštvo morfoloških oblika: riječi mijenjaju oblik prema kategorijama roda, broja i padeža. Ako učenik zapamti globalnu sliku neke riječi u npr. nominativu jednine muškog roda (npr. vlak), neće je moći pročitati npr. u genitivu jednine (vlaka) zbog razlike u jednom fonemu, odnosno grafemu. Da bi čitatelj početnik mogao čitati riječi izražene u različitim oblicima, mora poznavati foneme i grafeme i izvršiti prijenos grafema u foneme koji se od njega očekuje.

Na primjenu ove metode utječe i *pravopis*. Pravopis hrvatskog jezika je fonetski. U većini slučajeva podudaraju se grafemski i fonemski sustav, tj. jednom fonemu odgovara pripadajući grafem s malim brojem iznimaka (*dž, lj, nj*). »Na riječima fonetskog pravopisa učenik početnik lako shvaća da svakom glasu odgovara određeno slovo i obrnuto, svakom slovu određeni glas« (isto, str. 33).

Odgojna nastojanja koja se postižu glasovnom analitičko-sintetičkom metodom također govore o njezinoj prednosti. Primjenom ove metode kod učenika se razvija samostalnost i ustrajnost u radu, njeguje se individualnost, razvija se vlastita aktivnost.

Među posebnim metodama početne nastave čitanja i pisanja metodička literatura spominje i neke specifične metode i pristupe, poput »metode sitnih koraka«, učenja početnog čitanja otkrivanjem, integriranog pristupa i sl.

Metoda sitnih koraka proces usvajanja čitanja i pisanja definira čvrstim slijedom detaljno razrađenih aktivnosti. »Svojom, naime, prevelikom brigom da djetetu sve bude jasno, zorno predočeno, višestruko i vrlo postupno protumačeno – uvelike ograničava slobodu (i djetetu i učitelju), ne daje djetetu mogućnost istraživanja i otkrivanja, često zamara djecu i stvara dosadu u njih, a o mogućnosti individualizacije teško je u tom kontekstu uopće govoriti« (Šabić, A. G., Baričević, J., Vitez, I. i sur., 1995., str. 75).

Učenje početnog čitanja i pisanja otkrivanjem polazi od kombinacije različitih metoda u početnoj nastavi čitanja i pisanja. Čvrsto uvažava rezultate razvojne i edukacijske psihologije te psiholingvistike. Prema ovoj metodi usvajanje čitanja i pisanja se »organizira kao otvorena nastava u kojoj djeca pojedinačno ili u manjim skupinama, spontano ili uz pomoć učiteljice, odabiru aktivnosti i sadržaje. Stoga su sadržaji i materijali koji su djeci ponudeni vrlo raznoliki« (isto, str. 79).

Integrirani pristup povezuje analitičke i sintetičke pristupe svladavanju početnoga čitanja i pisanja, uzima u obzir prirodu jezika te povezuje aktivnosti u procesu stjecanja znanja početnog čitanja i pisanja. Osim toga povezuju se sadržaji različitih nastavnih predmeta. »Na taj će način učenici učenje slova i glasova doživjeti kao prirodno pogađanje, a ne kao nametnute sadržaje koje moraju učiti iz njima nepoznatih razloga. Bitno je pritom da oni uočavaju svrhu učenja, što je naj snažnija motivacija za rad i uspjeh« (Bežen, A., 2002.a, str. 58).

3. Izbor i raspored tiskanih i pisanih slova u početnoj nastavi čitanja i pisanja

Temeljna zadaća početne nastave čitanja i pisanja na hrvatskom jeziku jest da učenici prvog razreda usvoje čitanje i pisanje latiničkim pismom.

Izbor i raspored tiskanih i pisanih slova značajno je pitanje s obzirom na brojne teškoće koje se javljaju u početnoj nastavi čitanja i pisanja. Da bi se raspored nastavne građe pravilno izvršio, potrebno je razmotriti sljedeće elemente: kada započeti sa svladavanjem čitanja i pisanja, kakav je odnos početnog čitanja i pisanja, kakav je pristup svladavanju početnog čitanja i pisanja - istodobni, odvojeni ili djelomično odvojeni - te kojim redom i kojom vrstom slova započeti početnu nastavu čitanja i pisanja.

U metodičkoj se literaturi mogu identificirati različite varijante redosljeda obradbe slova. Pri tome se uzimaju u obzir sljedeći elementi:

a) *Fonetička struktura glasova – fonetičko načelo*

Prema fonetičkom načelu slova se obrađuju s obzirom na teškoću izgovaranja onih glasova (fonema) koji su inačice slova (grafema) poštujući didaktički zahtjev postupnosti, koji zahtijeva da se sadržaji obrađuju od lakšega prema težem.

b) Grafička struktura slova – grafemsko načelo

Prema grafemskom načelu zahtijeva se, poštujući didaktički zahtjev postupnosti, svladavanje slova koja su grafemski jednostavnija, tj. lakša za pisanje.

c) Učestalost javljanja glasova i slova u jeziku – frekvencijsko načelo

Učestalost javljanja pojedinih glasova (fonema) i slova (grafema) u jeziku također je jedna od inačica redoslijeda obradbe u početnoj nastavi čitanja i pisanja. Ovaj zahtjev polazi od toga da se na početku obrađuju, poštujući didaktički zahtjev postupnosti, glasovi i slova s većom učestalošću javljanja u jeziku, tako da bi se na samom početku učenja mogao čitati što veći broj riječi.

d) Grafička sličnost slova

I grafička sličnost slova može biti značajna kod redoslijeda obradbe slova. Dok jedni metodičari smatraju da ne bi smjela biti blizu slova koja se lako zamjenjuju, drugi smatraju da je moguć takav redoslijed obradbe slova po kojem bi slova sličnog oblika bila u neposrednoj blizini.

e) Čitljivost slova

Bitan element izbora i rasporeda slova u početnoj nastavi čitanja i pisanja jest njihova čitljivost. Neka slova svojim oblikom djeluju jednostavno i jednostavnija su za čitanje, dok su neka druga svojim oblikom složenija i složenija su za čitanje.

f) Izbor metoda i postupaka

Izbor metoda početnog čitanja i pisanja, a posebno postupaka obradbe slova, značajno utječe na izbor i raspored slova kod svladavanja početnog čitanja i pisanja. Kod monografskog postupka obradbe slova, gdje se zasebno obrađuje svako slovo, više je mogućnosti redoslijeda obradbe slova. Za razliku od monografskog postupka, kod skupnog postupka postojeće skupine slova, kao i redoslijed obradbe slova prema toj skupini, moraju biti usklađeni sa zahtjevima ovakvog postupka obradbe slova.

4. Postupci obradbe slova

U teoriji i praksi početne nastave čitanja i pisanja razrađena su tri postupka obradbe slova: monografski postupak obradbe slova, skupni postupak obradbe slova i kompleksni postupak obradbe slova.

Monografski postupak obradbe slova (još se naziva i pojedinačni postupak) temelji se na obradbi jednog slova (velikog i malog tiskanog slova ili velikog

i malog pisanog slova) u okviru jedne nastavne jedinice. Na taj se način slovo obrađuje detaljno.

Skupni postupak obradbe slova temelji se na obradbi manje skupine slova raspoređenih prema nekom kriteriju u danu skupinu (npr. skupina sličnih slova s obzirom na jednostavnost pisanja).

Kompleksni postupak obradbe slova već u pripremnom razdoblju uvodi učenike u čitanje istodobnim čitanjem i zapisivanjem riječi. Pri tome se ne smatra nužnim da učenici nauče slova čitati i pisati. Ovaj se postupak odvija tako da se učenicima demonstriraju sva slova (grafemi), s time da se uvijek usvajaju zajedno s glasovima (fonemima).

Zaključak

Početna nastava hrvatskoga jezika, odnosno početna nastava čitanja i pisanja složena je metodička cjelina kurikuluma hrvatskoga jezika u primarnom obrazovanju. U toj metodičkoj cjelini učenici razvijaju vještine čitanja i pisanja kao temeljne jezične vještine, a ujedno izgrađuju i prva znanja o jeziku. Sustav izvođenja početne nastave čitanja i pisanja predstavljen je zasebnim metodičkim sustavom, koji tvore sljedeće metodičke sastavnice: odnos i raspored početnog čitanja i pisanja, posebne metode početne nastave čitanja i pisanja, izbor i raspored tiskanih i pisanih slova u početnoj nastavi čitanja i pisanja te postupci obradbe slova. Međusobno čvrsto povezane i pravilno artikulirane metodičke sastavnice, jamstvo su za ostvarivanje temeljnog cilja nastavnog predmeta hrvatski jezik: «osposobiti učenike za jezičnu komunikaciju koja im omogućuje ovladavanje sadržajima svih nastavnih predmeta i uključivanje u cjeloživotno učenje (Nastavni plan i program za osnovnu školu, *Narodne novine*, vol. CLXVIII, 2006., str. 6732).

Literatura

1. Basariček, S. (1921.): *Pedagogija – Posebna nauka o obuci*, Hrvatski pedagoško-književni zbor, Zagreb
2. Bežen, A. (1999.), *Metodički model udžbenika književnosti za razrednu nastavu*, u: *Zbornik Učiteljske akademije u Zagrebu*, vol. 1(01): 31-40
3. Bežen, A. (2002.a): *Metodički pristup početnom čitanju i pisanju na hrvatskom jeziku*, Profil, Zagreb
4. Bežen, A. (2003.a), *Metodička načela u oblikovanju udžbenika književnosti*, u: Ž. Bjelanović i Š. Pilić /ur./: *Zbornik Ivana Mimice*, Visoka učiteljska škola, Split, str. 141-152
5. Bežen, A. (2004.), *Sintetičke metode u nastavi početnog čitanja i pisanja*, *Metodika*, vol. 5(01): 32-47

6. Bežen, A. (2005.), Problem različitosti i standarda u početnom pisanju, *Metodika*, vol. 6(02): 210-227
7. Bežen, A. (2006.), Vrijednovanje učeničkih postignuća u početnom čitanju i pisanju, u: Vodopija, I. /gl. ur./: *Dijete i jezik danas*, Učiteljski fakultet u Osijeku, Osijek, str. 237-251
8. Bognar, L. i Matijević, M. (2002.), *Didaktika*, Školska knjiga, Zagreb
9. Čudina-Obradović, M. (1995.a), *Igrom do čitanja*, Školska knjiga, Zagreb
10. Čudina-Obradović, M. (1995.b), Psihološki temelj suvremenog poučavanja čitanja, *Napredak*, vol. 136 (02.): 160-169
11. Čudina-Obradović, M. (2000.), *Kad kraljevna piše kraljeviću*, Udruga roditelja Korak po korak, Zagreb
12. Demarin, M. (1965.), Početno čitanje i pisanje, u: Šimleša, P. /ur./: *Metodika elementarne nastave materinskog jezika i matematike*, Pedagoško – književni zbor, Zagreb, str. 10-59
13. Franković, D., Pregrad, Z. i Šimleša, P. /ur./ (1963.), *Enciklopedijski rječnik pedagogije*, Matica hrvatska, Zagreb
14. Furlan, I. (1986.), Psiholingvističke dimenzije početnice ili bukvara, *Suvremena metodika nastave hrvatskog ili srpskog jezika*, vol. 11(2-3): 62-64
15. Jelavić, F. (1995.), *Didaktičke osnove nastave*, Naklada Slap, Jastrebarsko
16. Kobola, A. (1977.), *Unapređivanje čitanja u osnovnoj školi*, Školska knjiga, Zagreb
17. Kovačević, M. i Pavličević-Franić, D. /ur./ (2002.), *Komunikacijska kompetencija u višejezičnoj sredini I.*, Slap, Jastrebarsko
18. Lagumdžija, N. (2002.), Naše početnice za učenje hrvatskoga jezika, *Metodika*, vol. 3(04): 173-198
19. Lavrnja, I. (1996.), *Poglavlja iz didaktike*, Pedagoški fakultet, Rijeka
20. Marjanović, B. (2002.), Pristupi početnom čitanju i pisanju u starijim hrvatskim početnicama, *Metodika*, vol. 2(2-3): 75-85
21. Mendeš, B. (2008.a), *Početnice hrvatskoga jezika od 1945. do 2000. godine – Povijesni razvoj i analiza sadržaja*, magistarski rad, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb
22. Mendeš, B. (2008.b), Početnica hrvatskoga jezika – temeljni školski udžbenik, *Školski vjesnik*, vol. 57 (1-2): 43-59
23. Mijatović, A. (2000.), *Leksikon temeljnih pedagoških pojmova*, Edip, Zagreb
24. *** (2006.), *Nastavni plan i program za osnovnu školu*, Narodne novine, vol. CLXVIII, 2006.
25. Nemeth-Jajić, J. (2007.), *Udžbenici hrvatskoga jezika za niže razrede osnovne škole u metodičkim pristupima i sustavima*, Redak, Split
26. Pavličević-Franjić, D. (2005.), *Komunikacijom do gramatike*, Alfa, Zagreb, str. 97-100
27. Pavličević-Franić, D. i Kovačević, M. /ur./ (2003.), *Komunikacijska kompetencija u višejezičnoj sredini II.*, Slap, Jastrebarsko
28. Peruško, T. (1961.), *Materinski jezik u obaveznoj školi* (specijalna didaktika), Pedagoško-književni zbor, Zagreb

29. Potkonjak, N. i Šimleša, P. /ur./ (1989.), *Pedagoška enciklopedija*, tom 1 i 2, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd i dr.
30. Previšić, V. /ur./ (2007.): *Kurikulum – teorije, metodologija, sadržaj, struktura*, Školska knjiga, Zagreb
31. Puljak, L. (1996.), *Priručnik uz Moju početnicu*, Školska knjiga, Zagreb
32. Reberski, S. (2005.), Osnovni pojmovnik pisma i pisanja, *Metodika*, vol. 6(02): 228-247
33. Šabić, A. G., Baričević, J., Vitez I. i sur. (1995.), *Priručnik uz Hrvatsku početnicu*, Školska knjiga, Zagreb
34. Težak, S. (1996.), *Teorija i praksa nastave hrvatskoga jezika 1.*, Školska knjiga, Zagreb
35. Vajnaht, E. (1970.), *Naš put. Priručnik za nastavu hrvatskog ili srpskog jezika u 1. razredu osnovne škole*, Školska knjiga, Zagreb
36. Vajnaht, E. (1986.), Primjena globalne i glasovne analitičko-sintetičke metode u nastavi početnog čitanja i pisanja, *Suvremena metodika nastave hrvatskog ili srpskog jezika*, vol.11 (2-3): 65-69
37. Vajnaht, E. i N. Bendelja (1982.), *Dobro jutro. Priručnik za nastavu hrvatskog ili srpskog jezika u 1. razredu osnovne škole*, Školska knjiga, Zagreb
38. Vitez, I. (2005.), Od slikopisa do rukopisa, *Metodika*, vol. 6(02): 248-267
39. Vrabec, M. /izbor/ (1995.), Početno čitanje i pisanje u ogledalu metodičke literature, *Hrvatski u školi*, vol. 19 (3-4): 151-169

UDC: 372.41/.45

Review article

Accepted: 16. 2. 2009.

Confirmed: 20. 3. 2009.

METHODOLOGICAL COMPONENTS OF THE INITIAL CROATIAN LANGUAGE EDUCATION

Branimir MENDEŠ, MSc

University of Split

Faculty of Philosophy

Summary: *The paper provides an overview of methodological components of the initial Croatian language teaching. The initial Croatian language teaching, respectively preliminary teaching of reading and writing, is a fundamental area in Croatian language teaching curriculum in primary education and at the same time the foundation for mastering other school subjects. In the initial teaching of reading and writing the following methodological components can be identified: relationship and distribution of the initial reading and writing; application of special method; selection and arrangement of printed and written letters; and letter-processing procedures. All the methodological components are tightly linked, complementary and interferential in teaching practice.*

Key words: *initial reading and writing education, methodological components, relationship and distribution of initial reading and writing, special methods of teaching the initial reading and writing, selection and arrangement of printed and written letters, letter-processing procedures*
